

Monitro Cydraddoldeb 2016/17 i 2018/19

**Dadansoddiad o nodweddion
staff a myfyrwyr
mewn darparwyr addysg uwch yng Nghymru
ar gyfer blynyddoedd academiaidd
2016/17 i 2018/19**

Oni nodir fel arall, mae'r holl gymariaethau ar gyfer myfyrwyr neu staff mewn darparwyr addysg uwch yng Nghymru (DAU) ar gyfer y cyfnod 2016/17 i 2018/19.

Nid yw data ar gyfer staff anacademaidd ar gontractau annodweddiadol yn cael eu casglu bellach ers 2015/16 ymlaen. Mae hŷn yn golygu bod y data ar gyfer staff academaidd ar gontractau annodweddiadol a heb fod yn annodweddiadol a data ar gyfer staff anacademaidd ar gontractau heb fod yn annodweddiadol wedi'u cynnwys yn y data am y staff 'i gyd' yn unig.

Monitro Oedran

Myfyrwyr

- Yn gyffredinol, roedd cynydd o 2.2% yng nghyfanswm y myfyrwyr yn ystod y cyfnod (o 129,395 i 132,205). Y rheswm dros y cynydd hwn oedd oherwydd cynydd yn y rhai 20 oed (1.4% - o 18,930 i 19,200), rhai 21-24 oed (4.1% - o 33,530 i 34,900), 25-29 oed (5.9% - o 14,210 i 15,450) a'r rhai 30 oed a hŷn (8.7% - o 29,805 i 32,395). Roedd gostyngiad o 12.7% (o 15,125 i 13,205) yn y rhai 18 oed a dan a gostyngiad o 1.8% (o 17,760 i 17,440) yn y rhai 19 oed. Yn DAU y DU yn gyffredinol, roedd cynnydd o 2.9% (o 2,317,880 i 2,383,970) yn y myfyrwyr yn ystod y cyfnod, gyda chynnydd yn yr holl grwpiau oedran dan 30 oed (rhwng 1% a 6.4%) a gostyngiad o 0.4% yn y rhai 30 oed a hŷn (o 471,905 i 469,985). Heblaw am ostyngiad o 52.9% (o 35 i 15) yn y categori oedran anhysbys, y grŵp oedran 18 ac iau brofodd y gostyngiad mwyaf mewn canran yn DAU Cymru, gyda gostyngiad o 12.7% (o 15,125 i 13,205).
- Mae nifer y myfyrwyr gydag oedran anhysbys wedi gostwng gan 5.4% (o 225 i 210) yn ystod y cyfnod yn DAU y DU, lle mae niferoedd yn DAU Cymru yn fach.

Staff

- Roedd gostyngiad yn yr holl grwpiau oedran o staff **academaidd**, ar wahân i grwpiau oedran 30 i 34 a 35 i 39, gyda'r gostyngiad canran mwyaf o 26.7% (o 945 i 695) yn y grŵp oedran 24 ac iau a chynnydd canran mwyaf o 2.5% (o 1,660 i 1,700) yn y grŵp oedran 35 i 39 oed. Y grŵp oedran gyda'r gostyngiad canran lleiaf o 0.1% oedd y grŵp oedran 40 i 44 oed.
- Hefyd roedd gostyngiad yn yr holl grwpiau oedran ar gyfer y staff i gyd heblaw am y grwpiau oedran 35 i 39 oed ac 60 i 64 oed. Roedd y gostyngiad canran mwyaf o 28.3% (o 1,815 i 1,305) yn y grŵp oedran 24 ac iau. Y grwpiau oedran 40 i 44 a 55 i 59 brofodd y cynnydd canran lleiaf, 1% ac 0.1% yn eu trefn.
- Ar gyfer staff **academaidd** ar gontractau **heb fod yn annodweddiadol**, roedd gostyngiad mewn pedwar grŵp oedran, gyda'r grŵp 50 i 54 oed yn gweld y gostyngiad mwyaf o ran canran o 5.5% (o 1,475 i 1,395). Roedd cynnydd (o

6.4% neu is) yn yr saith grŵp oedran. Ar gyfer yr **holl** staff ar gontractau **heb fod yn annodweddiadol**, roedd gostyngiadau mewn saith grŵp oedran gyda'r grwpiau 24 ac iau yn gweld y gostyngiadau canran mwyaf, sef 25.9% (o 1,010 i 745).

- Ar gyfer staff **academaidd** ar gontractau **annodweddiadol**, roedd cynnydd canran mawr yn yr holl grwpiau oedran, yn amrywio rhwng 5.2% (o 540 i 515) ar gyfer y rhai 25 i 29 a 51% (o 155 i 75) ar gyfer y rhai 65 oed a hŷn, canlyniad o gostyngiad yn gyffredinol o 23.5% (o 2,760 i 2,115).

Monitro Anabledd

Myfyrwyr

- Yn 2018/19, roedd 19,725 o fyfyrwyr anabl yn astudio yn DAU Cymru (14.9% o'r holl fyfyrwyr). 38.1% (7,505) o'r rhai sydd ag anabledd dysgu penodol fel dyslecsia, dyspracsia neu anhwylder diffyg canolbwyntio (gorfywiogrwydd).
- Bu cynnydd gan 46.7% (o 3,180 i 4,670) yn nifer y myfyrwyr a wnaeth ddatgan bod ganddynt gyflwr iechyd meddwl fel iselder, sgitsoffrenia neu anhwylder gorbryder, a bu cynnydd gan 39.9% (o 700 i 980) yn nifer y myfyrwyr a wnaeth ddatgan bod ganddynt nam cymdeithasol/cyfathrebu fel syndrom Asperger neu anhwylder arall ar y sbectrwm awtistig.
- Cynyddodd nifer y myfyrwyr anabl sy'n derbyn Lwfans i Fyfyrwyr Anabl (DSA) gan 2.2% (o 6,905 i 7,055), a chynyddodd y nifer oedd ddim yn derbyn DSA gan 27% (o 9,500 i 12,060), gyda chynydd o 41% (o 430 i 610) yn y nifer gyda'r wybodaeth am DSA yn anhysbys. Cynyddodd nifer y myfyrwyr oedd yn datgan eu bod yn anabl 17.1% (o 16,835 i 19,725).
- Mae cyfran y myfyrwyr anabl sy'n hawlio Lwfans i Fyfyrwyr Anabl mewn DAU yng Nghymru yn parhau i fod yn uwch na'r gyfran yn DAU y DU yn gyffredinol.

Staff

- Cynyddodd cyfran y staff **academaidd** oedd yn datgan eu hunain fel staff anabl o 4.5% i 5% dros y cyfnod ond cynyddodd y nifer o 565 i 590.
- Yn yr un modd, cynyddodd cyfran yr holl staff oedd yn datgan eu hunain fel staff anabl o 5.4% i 6.1% a chynyddodd y nifer o 1,245 i 1,350.
- Nifer y staff **academaidd** ar gontractau heb fod yn **annodweddiadol** oedd yn datgan eu hunain fel staff anabl oedd 430 yn 2016/17, yn cynyddu i 475 yn 2017/18 ac i 515 yn 2018/19, gan ddangos cynnydd canrannol o 19.7% trwy gydol y cyfnod. Yn yr un modd, roedd nifer yr **holl** staff ar gontractau **heb fod yn annodweddiadol** oedd yn datgan eu hunain fel staff anabl cynyddu ym mhob blwyddyn yn y cyfnod (1,110, 1,195, a 1,275 yn eu trefn), cynnydd o 14.9% dros y cyfnod.

- Gostyngodd nifer y staff **academaidd** ar gontractau **annodweddiadol** oedd yn datgan eu hunain fel staff anabl 2.2% o 135 i 80 a gystyngodd y rhai heb unrhyw anabledd hysbys fwy na 24% o 2,560 i 1,935.
- Y ddau anabledd mwyaf cyffredin sydd wedi'u datgan gan y staff (**academaidd** a'r **holl** staff) yw salwch neu gyflwr iechyd tymor hir neu anhawster dysgu penodol fel dyslecsia, dyspracsia neu AD(H)D. Yn 2018/19, bu i bron i chwarter (145) y staff **academaidd** anabl ddatgan anhawster dysgu penodol fel dyslecsia, dyspracsia neu AD(H)D a datganodd dros un rhan o bump (135) salwch neu gyflwr iechyd tymor hir. Datganodd dros un chwarter (340) yr **holl** staff anabl salwch neu gyflwr iechyd tymor hir.
- Gostyngodd nifer y staff a wrthododd roi gwybodaeth am anabledd gan 1.9%, o 510 i 505, ac ar gyfer y staff **academaidd** gan 7.5%, o 960 i 885, ar gyfer yr **holl** staff.
- Gostyngodd nifer y staff a wrthododd roi gwybodaeth am anabledd gan 9.6% (o 445 i 400) ar gyfer y staff **academaidd** ar gontractau heb fod yn **annodweddiadol** a 11.8% (o 890 i 785) ar gyfer yr **holl** staff ar gontractau heb fod yn **annodweddiadol**.
- Ar gyfer staff **academaidd** ar gontractau **annodweddiadol**, roedd cynnydd o 48.5% yn y niferoedd a wrthododd roi gwybodaeth am anabledd, er bod y niferoedd yn isel (cynnydd o 70 i 100).

Monitro Ethnigrwydd

Myfyrwyr

- Roedd cynnydd yn nifer y myfyrwyr ym mhob grŵp lleiafrifoedd ethnig ar wahân i grwp Tsieineaidd (9% gostyngiad – o 520 i 475). Y grwpiau a welodd y cynnydd cyfrannol mwyaf yn nifer y myfyrwyr oedd Bangladeshaidd (83.3% - o 820 i 1500), Du Caribiaidd (43.1% - o 410 i 585), Pacistanaidd (39.5% - o 920 i 1285) a Du Arall (38.4% - o 160 i 220).
- Gostyngodd nifer y myfyrwyr a wrthododd roi gwybodaeth am ethnigrwydd 21.2% (o 1,790 i 1,410) yn yr un modd, gostyngodd nifer y myfyrwyr gyda gwybodaeth anhysbys am ethnigrwydd 63.3% (o 650 i 240). Yn 2018/19, cyfran y myfyrwyr a wrthododd roi gwybodaeth am ethnigrwydd oedd 1.3% a'r gyfran gyda gwybodaeth anhysbys oedd 0.2%.
- Yn 2018/19, roedd cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o Gymru o bob cefndir lleiafrif ethnig (ac eithrio Tsieineaidd) yn DAU au Cymru a oedd yn fwy na neu'n gyfartal â'r cyfrannau ym mhoblogaeth Cyfrifiad Cymru. Roedd cyfran y

myfyrwyr sy'n byw yn y DU o bob cefndir lleiafrif ethnig (ac eithrio Cymysg, Bangladeshaid ac Arall) yn DAUau Cymru yn is na neu'n gyfartal â'r cyfrannau ym mhoblogaeth cyfrifiad y DU.

- Yn 2018/19, mae cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o'r DU o gefndiroedd lleiafrif ethnig gyda'i gilydd yn uwch na phoblogaeth bwysedig cyfrifiad y myfyrwyr yn y DU.

Staff

- Yn 2018/19, roedd cyfran yr **holl** staff a'r staff **academaidd** o bob cefndir lleiafrif ethnig yn is na phob un o'r cyfrannau hŷn ym mhoblogaeth cyfrifiad y DU, ac eithrio Tsieineaidd a chefnidiroedd lleiafrif ethnig eraill, ac Asiaidd Arall ar gyfer staff academaidd yn unig.
- Yn 2018/19, roedd cyfran yr **holl** staff o bob cefndir lleiafrif ethnig yn gyfartal neu'n fwy na phob un o'r cyfrannau hŷn ym mhoblogaeth cyfrifiad Cymru, ac eithrio ar gyfer Bangladeshaid. Hefyd roedd cyfran y staff **academaidd** o bob cefndir lleiafrif ethnig yn gyfartal neu'n fwy na phoblogaeth cyfrifiad Cymru.

Monitro Rhyw

Students

- Roedd y gyfran o ymgeiswyr benywaidd yn DAU y DU a myfyrwyr benywaidd yn DAU Cymru a'r DU yn fwy na'r gyfran o ferched ym mhoblogaeth y cyfrifiad sy'n 16 oed a hŷn.

Staff

- Yn ystod y cyfnod, roedd gan yr **holl** staff benywaidd yn DAU Cymru gynrychiolaeth uwch na'r benywod ym mhoblogaeth y cyfrifiad oedd yn 16 oed a hŷn ac yn economaidd weithgar.
- Yn 2016/17 a 2018/19, roedd cyfran y staff **academaidd** benywaidd ychydig yn uwch na chyfran y benywod ym mhoblogaeth y cyfrifiad, ond yn 2017/18 roedd y gyfran ychydig yn is na chyfran y boblogaeth.
- Yn 2018/19, roedd 52.7% (6,250) o'r staff **academaidd** yn wrywaidd ond dim ond 45.6% (10,490) o'r **holl** staff yn wrywaidd.
- Yn ystod y cyfnod, roedd gan gyfran yr **holl** staff ar gontractau **heb fod yn annodweddiadol** oedd yn fenywod gynrychiolaeth uwch na'r benywod ym mhoblogaeth y cyfrifiad, ac yn 2016/17 a 2017/18 roedd cyfran y staff **academaidd** benywaidd ar **gontractau heb fod yn annodweddiadol** yn is

na phoblogaeth y cyfrifiad ond yn 2018/19 cynyddodd yn uwch na phoblogaeth y cyfrifiad.

- Roedd cyfran y staff **academaidd** ar gontractau **annodweddiadol** oedd yn wrywaidd yn is na chyfran y gwrywod ym mhoblogaeth y cyfrifiad.

Nodiadau Technegol

Poblogaeth

Mae'r myfyrwyr oedd wedi'u cynnwys ym mhoblogaeth gofrestru safonol HESA¹ a'r staff oedd wedi'u cynnwys naill ai ym mhoblogaeth contract staff 1 Rhagfyr² neu'r staff academiaidd oedd wedi'u cynnwys ym mhoblogaeth annodweddiadol y staff wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Mae defnyddio'r poblogaethau hyn yn galluogi i'r dadansoddiad hwn fod yn gyson â dadansoddiadau eraill sydd wedi'u cyhoeddi gan HESA.

Mae data'r boblogaeth wedi cael ei gynnwys o gyfrifiad 2011.

Myfyrwyr

Mae'r dadansoddiad hwn yn cynnwys cofrestriadau myfyrwyr unigol, a ddychwelwyd ar gofnod myfyrwyr HESA ac sy'n cael eu cyfrif ym mhoblogaeth gofrestru'r myfyrwyr.

Ar gyfer y dadansoddiadau o fyfyrwyr yn ôl oedran, rhywedd ac anabledd, mae'r boblogaeth yn cynnwys yr holl fyfyrwyr o'r fath yn DAU Cymru a DAU y DU.

Ar gyfer y dadansoddiad o ethnigrwydd myfyrwyr, dim ond myfyrwyr sy'n byw yn y DU yn DAU Cymru sydd wedi'u cynnwys. Mae myfyrwyr sy'n byw yn y DU wedi cael eu dewis ar gyfer y dadansoddiad o ethnigrwydd myfyrwyr am nad yw cofnodi ethnigrwydd yn orfodol ar gyfer myfyrwyr sy'n byw yn y DU.

Anhysbys - Diffiniadau HESA

Staff

- Ethnigrwydd yn anhysbys – defnyddir ar gyfer staff lle nad yw'r ethnigrwydd yn hysbys, gellir ei ddefnyddio i staff nad ydynt yn gwybod eu hethnigrwydd, e.e. staff sydd wedi cael eu mabwysiadu.
- Ethnigrwydd wedi'i wrthod - defnyddir ar gyfer staff a wnaeth wrthod ddarparu'r wybodaeth.
- Gwybodaeth am anabledd – os nad ydym yn gwybod a oes gan aelod o staff anabledd, maent wedi'u cofnodi fel 'dim anabledd hysbys', a dim ond ar gyfer staff sydd wedi gwrthod rhoi gwybodaeth yr ydym wedi defnyddio 'wedi gwrthod rhoi gwybodaeth am anabledd'.

¹ <https://www.hesa.ac.uk/support/definitions/students#standard-registration-population>

² <https://www.hesa.ac.uk/support/definitions/staff#staff-coverage>

- Oedran yn anhysbys - pob achos lle mae'r dyddiad geni ar goll, neu pan fydd y dyddiad geni yn golygu mai'r oedran a gyfrifir yw 0.

Myfyrwyr

- Ethnigrwydd wedi'i wrthod - ddefnyddio pan mae myfyriwr wedi gwrthod yn glir i ddarparu'r wybodaeth.
- Ethnigrwydd yn anhysbys - defnyddio'r maes hwn pan nad yw myfyriwr wir yn gwybod ei ethnigrwydd, er enghraifft unigolion a fabwysiadwyd.
- Lwfans Myfyriwr Anabl ddim yn hysbys/heb ei ganfod - yn cynnwys achosion lle mae gan y myfyriwr anabledd ond nad yw'n hysbys a yw'n derbyn Lwfans Myfyriwr Anabl ai peidio.
- Oedran yn anhysbys - pob achos lle mae'r dyddiad geni ar goll, neu pan fydd y dyddiad geni yn golygu mai'r oedran a gyfrifir yw 0.

Anabledd

Ers 1996, ni fu unrhyw gofrestrriad mewn perthynas ag anabledd. Caiff anabledd ei gofnodi ar sail hunanasesiad yr aelod o staff neu'r myfyriwr.

Mae'r myfyrwyr sy'n derbyn Lwfans Myfyrwyr Anabl yn dod o'r DU yn unig.

Oedran

Oedran yw oedran y myfyriwr neu'r aelod o staff ar 31^{ain} Awst o fewn y flwyddyn academaidd.

Yn byw yn y DU

At ddibenion y dadansoddiad o ethnigrwydd myfyrwyr, mae myfyrwyr sy'n byw yn y DU yn cael eu cyfrif fel myfyrwyr sy'n byw yng Nghymru, yr Alban, Lloegr, Gogledd Iwerddon, Ynysoedd y Sianel ac Ynys Manaw.

Polisi rheoli datgelu data

Mae gweithdrefn rheoli datgelu data³ safonol CCAUC wedi cael ei rhoi ar waith. Mae hŷn yn golygu'r canlynol:

- Mae'r niferoedd i gyd wedi cael eu talgrynnu i fyny neu i lawr i'r lluosrif agosaf o 5. Mae unrhyw nifer is na 2.5 yn cael ei dalgrynnu i 0. Mae haneri'n cael eu talgrynnu i fyny (e.e. 2.5 yn cael ei dalgrynnu i 5).

³ https://www.hefcw.ac.uk/about_us/internal_policies/data_disclosure_control_cy.aspx

- Cyfrifir canrannau ar sail data heb eu talgrynnu. Mae canrannau a gyfrifir am boblogaethau sy'n cynnwys llai na 22.5 o unigolion yn cael eu hatal neu eu cynrychioli fel ".".
- Mae'r cyfansymiau'n swm wedi'i dalgrynnu o ddata heb eu talgrynnu ac efallai nad ydynt yn cyfateb i swm y data wedi'u talgrynnu a ddangosir.

Diffinio annodweddiadol

Nodwyd y diffiniad o 'annodweddiadol' yn Yr Adran Masnach a Diwydiant:

'Defnyddir y term 'annodweddiadol' i ddisgrifio trefniadau gweithio nad ydynt yn barhaol, sy'n cynnwys cydberthnasau cymhleth a/neu sy'n cynnwys gwaith i ffwrdd o oruchwyliaeth y darparwr gwaith arferol. Gall gradd o hyblygrwydd ar gyfer y darparwr gwaith a'r gweithiwr fod yn nodweddion o hŷn, a gallant gynnwys cydberthynas drionglog sy'n cynnwys asiant.'

Ffynhonnell: Dogfen Drafodaeth yr Adran Fasnach a Diwydiant ar Statws Cyflogaeth, Gorffennaf 2003, paragraff 23.

Yn ogystal â'r diffiniad hwn gan yr Adran Masnach a Diwydiant, lluniwyd canllaw penodol gan AU. Mae contractau annodweddiadol yn bodloni un neu fwy o'r amodau canlynol:

- Maent yn para llai na phedair wythnos yn olynol - sy'n golygu nad oes angen datganiad o delerau ac amodau.
- Maent ar gyfer tasgau un tro/tymor byr - er enghraifft, ateb y ffôn yn ystod y cyfnod clirio, cynnal arddangosfa, trefnu cynhadledd. Nid oes rhwymedigaeth gilyddol rhwng y darparwr a'r gweithiwr y tu hwnt i gyfnod y gwaith neu'r prosiect. Mewn rhai achosion telir ffi sefydlog ar gyfer y darn o waith nad yw'n gysylltiedig â'r oriau / amser a dreuliwyd.
- Maent yn cynnwys gwaith i ffwrdd o oruchwyliaeth y darparwr gwaith arferol - ond nid fel rhan o gynlluniau cwmnïau addysgu na goruchwyliaeth addysgu ac ymchwil sy'n gysylltiedig â darparu addysg dysgu o bell.
- Maent yn cynnwys cryn dipyn o hyblygrwydd, mewn contract yn aml, i weithio ar sail 'fel bo'r angen' - er enghraifft, arlwyio ar gyfer cynadleddau, cenhadon myfyrwyr, arddangoswyr.